

AB’NİN “AVRUPA GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI” OLUŞTURMA ÇABALARI

Haydar Efe
Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kamu Yönetimi Bölümü / Kars
efehaydar@gmail.com

THE EU’S STRUGGLE TOWARDS THE “EUROPEAN SECURITY AND DEFENCE POLICY”

Özet

Uluslararası sorunlar üzerinde ve küresel politikada etkili; tek sesle konuşan başat bir aktör olma amacına ulaşmasının etkili ve tutarlı bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) oluşturmasıyla mümkün olacağı gerçeğinin farkına varan AB, 1990’ların sonunda St. Malo ve Köln zirveleriyle Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın kurumsal yapısını hızla oluşturmaya başlamıştır. Günümüzün karmaşık ve kırılgan dünya düzeni ile karşı karşıya kalan AB, giderek artan ölçüde anti terörizm faaliyetleri, çatışma önleme ve barışı koruma operasyonları ile ilgilenmektedir. AB, dünyanın belli başlı sorunlu bölgelerine barış gücü misyonları göndermektedir. AGSP, giderek ODGP’nin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler: Avrupa Birliğı, AGSP, güvenlik ve savunma

Abstract

EU intend to make itself an important and effective actor in global politics which speak with one voice and having influence on international issues. In order to achieve to this goal, EU has to develop effective and a coherent European Security and Defence Policy (ESDP). At the end of the 90’s EU has created rapidly formation and instituonal structure of ESDP at St. Malo and Cologne Summits.

Faced with today’s complex and fragile world order, the EU is increasingly involved in conflict prevention, peace keeping and anti terrorism activities. The EU has sent peace keeping missions to several of the world’s trouble spots. ESDP is becoming an important aspect of the CFSP.

Keywords: European Union, ESDP, security and defence

1. Giriş

Soğuk Savaş yılları boyunca bütün çabalara rağmen güvenlik ve savunma alanlarında ortak bir politika üretemeyen ve savunmasını ABD'ye teslim eden AT üyelerinin bu alandaki ilk girişimi, 1950'de ortak bir komuta altında bütünleşmiş bir Avrupa ordusu öneren "Avrupa Savunma Topluluğu" önerisidir. Ancak, söz konusu öneri Fransız meclisi tarafından reddedilmiş ve başarısız olmuştur. Avrupa'nın 1970 yılında başlayan Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) kapsamında güvenlik ve savunma konularıyla ilgilenmesi, Avrupa Birliği'nin kurulması amacıyla Alman Dışişleri Bakanı Gencher ve İtalya Dışişleri Bakanı Colombo'nun 1981'de başlattıkları teşebbüsün bir devamı olarak, 17-19 Haziran 1983 tarihlerinde Stuttgart'da toplanan Avrupa Konseyi'nin aynı amaçla yayınladığı Stuttgart Bildirisi ile olmuş; bu bildiride bile güvenliğin askeri yönüyle değil, sadece siyasi ve ekonomik yönleriyle sınırlı kalınmıştır. Savunma ve güvenliklerini ABD'ye havale eden Avrupa devletleri, kurdukları Batı Avrupa Birliği'ni de uzun yıllar "uykuya yatırmışlardır."

Doğu Bloku'nun yıkılmasıyla birlikte ABD'ye olan bağımlılığı azalan Avrupa devletleri güvenlik ve savunma politikalarını geliştirme ihtiyacı duydular. Aynı zamanda eski Yugoslavya topraklarında çıkan askeri çatışmaların sona erdirilmesi konusunda ortak bir politika üretemeyen AB üyesi devletlerden farklı çözüm önerileri geldi. Almanya'nın, Slovenya ve Hırvatistan'ı tanıması ve Bosna savaşında ortak bir tavır ortaya konamaması sonucunda Balkanlardaki çatışmalar, ancak ABD'nin müdahalesiyle durdurulabilmiştir. Bu durumdan dersler çıkaran AB, Birliğin ekonomik gücüyle desteklenmiş ortak dış politika girişimlerinin ötesine geçebilmek için askeri güç oluşturma gerekliliği kabul edilerek (Çayhan, 2002:1) Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nı (AGSP) oluşturma, faaliyete geçirme ve yeteneklerini geliştirme kararı aldı. Arabuluculuk, siyasi diyalog, teknik ve mali yardımlar, ekonomik işbirliği, ticari ilişkiler ve insani yardım gibi geleneksel araçları kullanan Birlik, ortak potansiyel çatışmaları tahmin etme uluslar arası durumu izleme, bilgi toplama gibi AGSP tarafından sağlanan yeni araçları da kullanarak, AGSP kapsamında asker ve polis güçlerini kriz yönetimi, barışı koruma, insani operasyonlar ve barış yapma gibi görevleri ifa etmek amacıyla kriz bölgelerine göndermektedir.

3-4 Haziran 1999 Köln Avrupa Birliği Zirvesi'nde AB'nin savunma kolu olan BAB'ın 2000 yılında feshedilmesine karar verilmiş ve "Petersberg Görevleri" olarak adlandırılan BAB'ın kriz yönetim görevleri AGSP kapsamına alınmıştır.

Ortak bir savunma politikasını da kapsayan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın tamamlayıcı parçasıdır. Birliğe sivil ve askeri varlıkları kapsayan hareket kapasitesi sağlayan, "Askeri Kriz Yönetimi", "Sivil Kriz Yönetimi" ve "Çatışma Önleme" olmak üzere üç bölüme ayrılan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'na Nice Zirvesi ile yeni askeri yapılar getirilmiştir. Başta Siyasi ve Güvenlik Komitesi olmak üzere Askeri Komite, Askeri Personel, Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi kurularak AGSP'nin kurumsal yapısı oluşturulmuştur. Pek çok eksikliği olmasına rağmen, 2003 yılından beri dünyanın çeşitli bölgelerinde önemli görevler üstlenmektedir.

2. Soğuk Savaş Döneminde Güvenlik ve Savunma Alanlarındaki Çabalar

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da savunma konusundaki ilk antlaşma, Brüksel Antlaşması'nın yolunu açan, 4 Mart 1947 tarihinde Fransa ile İngiltere arasında imzalanan Dunkirk Antlaşmasıdır. Almanya'dan gelebilecek saldırılara karşı yardımlaşma güvencesi içeren antlaşma bir Alman saldırısı halinde tarafların doğrudan yardımlaşmasını ve Almanya'nın savaş sonrası ekonomik yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde ortak önlemler alınmasını öngörüyordu. Ancak, Antlaşma'nın Almanya'ya karşı yapıldığı söylene de asıl hedefi SSCB idi. Çünkü Almanya zaten savaş gücünü kaybetmiş ve tamamen çökmüştü. Söz konusu iki ülke Sovyetler Birliği'nden çekindiklerinden bu amaçlarını açık bir biçimde antlaşmaya koyamamışlardır.

2.1. Brüksel Antlaşması

Doğu-Batı kamplaşmasının iyice belirginleşmesi ile İngiltere'nin girişimleri sonucunda, 4 Mart 1948'de İngiltere, Fransa ve Benelüks Devletleri Brüksel'de toplanarak 17 Mart 1948 tarihinde Brüksel Antlaşması'nı imzalamışlardır. Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İngiltere arasında imzalanan bu "Ortak Savunma, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği Antlaşması" ile Avrupa devletlerinin saldırılara birlikte karşı koyması kararlaştırılmıştır. Batı Birliği (Western Union), Brüksel Antlaşması Teşkilatı (Treaty of Brussels Organization), "Brüksel Paktı" yada "Beşler Teşkilatı" olarak değişik adlarla adlandırılmış bir örgüt kuran Brüksel Antlaşması'nın temel özelliği, "*Yüksek Akit Taraflar*"dan herhangi biri Avrupa'da bir silahlı saldırıya maruz kaldığında diğer Yüksek Akit Taraflar BM Antlaşması'nın 51. maddesi hükümlerine uygun olarak askeri ve diğer yardımları yapar." (4. mad.)

hükümüyle karşılıklı yardımlaşmayı önermesiydi. (Brussel Treaty 1948, <http://www.ena.lu>, 2008)

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın ilk yapılarının oluşmaya başladığı Brüksel Antlaşması ile savunma ve güvenlik alanlarında ortak bir Avrupa hareketi başlatılması öngörölmüş ve hava savunma mekanizmalarının bütünleştirilmesinden, ortak komutaya kadar birçok alanı kapsayan bir ortak savunma planı uygulamaya konulmuştur. (Özdemir,2002:2)

Ancak, savaş sırasında Avrupa'nın ekonomisinin ve altyapısının tamamen tahrip olması nedeniyle Avrupa'nın kendi güvenliğini kendisinin sağlama olanağı kalmamış, ABD ile işbirliğine gidilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. 15 Mart 1949'da Brüksel Antlaşması ülkeleri, ABD ve Kanada, Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz'i antlaşmaya katılmaya davet etmişlerdir. (Gürkaynak, 2004:55) Bu arada 4 Nisan 1949 tarihinde 10 Batı Avrupa Devleti, Kanada ve ABD arasında imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması ile NATO kurulmuştur. NATO'nun kurulmasıyla, Brüksel Antlaşması Örgütü'nün savunma yetenekleri NATO'ya devredilmiş, BAB'ın Danışma Konseyi, Aralık 1950'de Avrupa'da NATO tarafından yeni yönetim yapısı olan SACEUR'un oluşturulmasıyla yönetim yapısını devam ettirmeme kararı almıştır. Bu tarihten sonra NATO, Avrupa'da güvenliği sağlamada Soğuk Savaş'ın sonuna kadar tek sorumlu örgüt olarak kalmıştır.

2.2. “Avrupa Savunma Topluluğu” Oluşturma Girişimi

Soğuk Savaş ortamında artan Doğu-Batı gerilimi ile birlikte, Batı Almanya'nın yeniden silahlandırılması konusu gündeme getirilmiştir. Bu durum, Fransa'yı bir “Avrupa Ordusu” oluşturma düşüncesine yöneltmiştir.

Avrupa Savunma Topluluğu'nun kurulması fikri, ilk kez 24 Ekim 1950 tarihinde Fransa Başbakanı Rene Pleven tarafından önerilmiştir. “Pleven Planı” olarak bilinen bu öneriyle Fransa, bir Avrupa Savunma Bakanı ve ortak bir bütçe ile birlikte, “ortak savunma için Birleşik Avrupa'nın siyasal kurumlarına bağlı bir Avrupa Ordusu oluşturulmasını” önermiştir. ABD'den bağımsız ve Almanya'nın da katılabileceği tek üniformalı, tek bayraklı ve tek bir Avrupa siyasi ve askeri otoritesi tarafından yönetilecek uluslarüstü bir “Avrupa Ordusu” olacaktı. Almanya da dahil olmak üzere Avrupalı ülkelerin askeri güçlerini uluslarüstü bir yapı içinde birleştirecek bir Avrupa Savunma Topluluğu (AST) fikri, Almanya'nın uluslar üstü Avrupa Ordusu'nun bir

parçası olarak silahlandırılabilmesine olanak tanıyordu. (Text of the Pleven Plan <http://www.weu.int>)

Pleven Planı, Fransız Parlamentosu tarafından onaylandıktan sonra NATO üyesi devletlere sunulmuş ve planın ayrıntıları 15 Şubat 1951 tarihinde Paris'te yapılan NATO üyesi devletlerin ve Almanya'nın katıldığı konferansta görüşülmüştür. Söz konusu taslakta; bu anlaşmaya taraf olan devletlerin birbirlerine yardım etmesi, ortak komutanlık altında görev yapacak bir "Avrupa Ordusu"nun kurulması ve taraf devletlerin deniz ötesi birlikleri dışında kalan kara, hava ve deniz kuvvetlerinin oluşturulacak olan AST'ye bağlı olması öngörülmüştür. (Özdal,2005:79) Federal Almanya'nın da dahil edileceği bir ortak savunma kuruluşunun oluşturulmasına karar verilmesiyle, 27 Mayıs 1952'de Avrupa Savunma Topluluğu (AST) kurulmuştur. Ayrıca, AST Antlaşması'nın 18. maddesi, Avrupa Ordusu'nun barış zamanında NATO'ya tahsis edilmesini öngörmüştür.

Benelüks Devletleri ve Almanya parlamentolarında büyük çoğunlukla kabul edilen Pleven Planı, öneriyi gündeme getiren Fransa'nın parlamentosunda 28 Ağustos 1954 tarihli toplantıda, Almanya'nın yeniden silahlanmasının kabul edilmemesi ve AST'nin NATO'ya bağımlılığının altını çizen düzenlemeler nedeniyle büyük çoğunluğu De Gaulleciler ve sosyalistlerden oluşan parlamento tarafından reddedilmiş ve böylece, AST oluşturma girişimi başarısız olmuştur.

2.3. Değiştirilmiş Brüksel Antlaşması ve Batı Avrupa Birliği'nin Kurulması

Brüksel Antlaşması'nı imzalayan devletlerle birlikte ABD ve Kanada'nın katıldığı, Avrupa'nın savunma ve güvenlik boyutunun ele alındığı 28 Eylül – 3 Ekim 1954 tarihleri arasında toplanan Londra Konferansı'nda, Federal Almanya'nın NATO kontrolünde silahlanması tekrar gündeme gelmiş, Almanya'nın Avrupa savunmasına katılımının sağlanması yönünde karara varılmıştır. Bunun için Brüksel Antlaşması'nın değiştirilmesi gerekmektedir. 20-22 Ekim 1954 tarihlerinde Paris'te toplanan 7 ülke Brüksel Antlaşması'nı 28 Ekim 1954'te imzalanan Paris Anlaşmaları ile değiştirerek Federal Almanya ve İtalya'yı, 1948 tarihli Brüksel Anlaşması'na ve yeni kurulan BAB'a üye yapmışlardır. Bu tarihten sonra, 1948 Brüksel Antlaşması'nın kurduğu 5 üyeli Batı Birliği (WU), 7 üyeli Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) dönüşmüştür.

Ancak, güvenlikle ilgili fonksiyonları NATO'ya devredilen BAB, soğuk savaş yıllarının büyük bölümünde atıl kalmış, Batı Avrupa'nın savunmasında önemli bir rol oynayamamıştır.

2.4. “Avrupa Siyasi İşbirliği” Süreci İçerisindeki abalar

Soğuk Savaş dönemi boyunca Avrupa güvenliği NATO tarafından üstlendiğinden, 80'lere kadar savunma ve güvenlik konularında bir bütünleşme sağlanamamıştır. Güvenlik ve savunma alanlarındaki çabalar ancak, 80'lerde Soğuk Savaş gerilimlerinin azalmaya başladığı dönemlerde başlayabilmiştir.

Sovyetlerin Afganistan'ı işgali ve İran'daki İslam devrimi gibi olaylar, Avrupa'nın etkili bir uluslararası aktör olamadığını göstermiş, bu durum AT üyelerini bu alandaki çabalarını artırmaya yöneltmiştir.

13 Ekim 1981 tarihinde, Avrupa Toplulukları üyesi devletlerin dışışleri bakanları, ASİ sürecinde güvenliğin siyasi boyutu tartışmalarını gündeme getiren ilk belge olan Londra Raporu'nu yayımladılar. Bu raporla, silahların kontrolü, terörizm, silahlanma gibi güvenliğin siyasi yönleri ASİ altında tartışılabilecek sorunlardan biri olarak kabul edilmiştir.

Londra Raporu'nda, ASİ mekanizmasıyla uluslar arası sorunlar karşısında sadece tepkisel politikalar oluşturulduğu vurgulanarak, Birliğin belirli uluslar arası sorunlar karşısında daha etkin çözüm önerileri ortaya koymasına gerektiği, ayrıca dünyadaki artan gerilim ve belirsizlik döneminde, Avrupa Topluluğu üyesi devletler tarafından uluslar arası sorunlara karşı bütüncül ve uyumlu bir yaklaşım getirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilerek, bütün başarılan işlere rağmen, AT üyelerinin dünyada oynaması gereken rolden hala uzak oldukları vurgulanmıştır. “Onlar”ın, gelişen olaylara tek başına yanıt vermesini değil, gelişen olayları biçimlendirmeyi istediği vurgulanmıştır. (London Report, <http://www.ena.lu>, 2008)

Londra Raporu'ndan kısa bir süre sonra, dönemin Almanya Dışışleri Bakanı Genscher ve İtalyan Dışışleri Bakanı Colombo tarafından Avrupa Birliği konusunda hazırlanan ve 4 Kasım 1981 tarihinde Konsey'e sunulan rapor, güvenlik konularında yeni düzenlemelerin yapılmasını, güvenliğin savunma boyutunun ASİ mekanizmasına dahil edilmesini önermiştir. Bu planla o zamana kadar NATO çerçevesinde değerlendirilen ve bahsedilmeyen savunma konuları tartışmaya açılarak AT savunma bakanlarının da dışışleri bakanları gibi belirli aralıklarla bir araya gelmesi önerilmiştir. (Ülger,2002:65) Ancak

rapor, federatif özellikler taşıması sebebiyle AT üyelerinin çoğunluğu tarafından kabul görmemiştir.

Siyasi ve güvenlik alanlarında da işbirliğinin artırılmasını amaçlayan 19 Haziran 1983 tarihli Avrupa Konseyi Stuttgart Deklarasyonu, güvenliğin siyasi ve ekonomik yönlerini de içeren dış politikada tek bir sesle konuşan Avrupa'nın barışın korunmasına ciddi katkılar yapabileceği belirtilmiştir. Bunun için dış politika alanlarında gelişen eylem ve tutumların teşvik edilmesi, güvenliğin ekonomik ve siyasi yönleri üzerine üye devletlerin eylemlerinin koordinasyonunu içeren dış politika alanında hızlandırılmış işbirliği ve danışma temeli üzerinde ortak eylem ve ortak tutumların benimsenmesi yoluyla Avrupa Siyasi İşbirliği'ni geliştirmek ve güçlendirmek amaç olarak belirtilmiştir. (Solemn Declaration, <http://www.ena.lu>, 2008)

1984 yılı ise BAB tarihinde önemli dönüm noktası olmuştur. 26-27 Ekim 1984 tarihleri arasında BAB Antlaşması'nın 30. yıldönümü sebebiyle Roma'da bir araya gelen BAB Dışişleri ve Savunma Bakanları, BAB'ın yeniden canlandırılmasını öngören Roma Deklarasyonu'nu yayımlayarak, BAB üyesi ülkelerin dışişleri ve savunma bakanlarının yılda iki kez bir araya gelmelerini kararlaştırdılar. BAB'ın, 1984 Roma Deklarasyonu ile yeniden canlandırılmasının ardındaki nedenlerden biri, Soğuk Savaş ortamındaki sonucunda savunmalarını, ABD tekelinden kurtarıp, kendi güvenliklerini kendilerinin sağlamak istemeleridir.

BAB'ı tekrar faal hale getiren 27 Ekim 1984 tarihli Roma Deklarasyonu ile AGSP oluşturma yolunda önemli bir adım atılmış, üye devletlerin savunma politikalarının uyumlaştırılması ve BAB ile NATO arasında güvenlik alanında daha fazla işbirliği sağlanması kararlaştırılmıştır.

Kurulduğundan beri NATO'nun gölgesinde kalan BAB, Roma Deklarasyonu ile uluslar arası alanda rol üstlenmeye başlamıştır. Avrupa'nın savunmasıyla ilgili konuların NATO'nun dışında tartışılacağı ikinci forum olarak yeniden gündeme gelmiştir. (Erdoğan,2004:73)

Ayrıca, 27 Ekim 1987 tarihinde Lahey'de biraraya gelen Batı Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, "Avrupa Güvenlik Çıkarları Platformu" nu kabul etti. Söz konusu Lahey Platformu "*Avrupa Tek Senedi'ne uygun olarak bir Avrupa Birliği taahhüdümüzü yineliyoruz. Eminiz ki bütünleşmiş bir Avrupa'nın inşası güvenlik ve savunma dahil edilmediği sürece tamamlanmamış olarak kalacaktır.*" ifadesiyle Avrupa'nın savunma alanında kendi kimliğini geliştirmesi ve güvenlik

ve savunma alanlarında bütünleşmeye odaklanılması amacı ortaya konmuş, bu kapsamda BAB'a önemli bir rol verilmek istenmiştir.

Ancak bütün bu önemli adımlara rağmen, Avrupa'nın güvenlik ve savunma alanlarında bir ortak politika üretebilmesi için Soğuk Savaş'ın bitmesi gerekmiştir.

3. Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Avrupa'da Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları

3.1. Maastricht Antlaşması ile BAB'ın İşlevsel Hale Getirilmesi

Soğuk Savaş sonrası BAB'ın Avrupa güvenlik ve savunma yapısında önemli rol oynamaya başlaması, 1991 Maastricht Antlaşması ile olmuştur. AB üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının 1991 yılında Maastricht'de gerçekleştirdikleri zirvede, "Ortak Dış ve Güvenlik Politikası" oluşturulmuş ve AB'nin II. sütunu haline getirilmiştir. 10 Aralık 1991 tarihli Maastricht Deklarasyonu'yla da BAB, AB'nin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiş, ayrıca NATO-BAB ilişkisi ortaya konulmuş, BAB'ın NATO'ya alternatif olmadığı, aksine NATO'nun Avrupa ayağını güçlendireceği belirtilmiştir.

Antlaşmanın J.4. maddesinde ODGP'nin sınırları belirlenmiş, savunmaya ilişkin konuların ODGP kapsamında yer aldığı belirtilmiştir. Buna göre, ODGP'nin zaman içinde ortak bir savunmaya dönüşebilecek bir ortak savunma politikasının çerçevesinin hazırlanması da dahil olmak üzere, AB'nin güvenliğine ilişkin sorunların bütününe kapsadığı belirtilmiştir.

Maastricht Antlaşması'nın J4. maddesi 2. paragrafında BAB'ın AB'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilerek, AB'nin savunma alanında etki doğuracak kararların hazırlanması ve uygulamaya konulmasını BAB'dan isteyeceği belirtilmiştir. BAB'ın AB'nin savunma kuvveti olarak geliştirilmesi ve hareket kabiliyetinin artırılması kararlaştırılmıştır. J4 (4) maddesi ile de AB'nin ODGP'nin, bazı üye ülkelerin güvenlik ve savunma politikalarının özgün karakterini etkilemeyeceği bazı üye ülkeler için NATO çerçevesinde belirlenen ortak güvenlik ve savunma politikasıyla bağdaşması gerektiği vurgulanmıştır. (Ülger,2005:37)

BAB'ın hem AB'nin savunma boyutunu oluşturması, hem de NATO'nun Avrupa savunma ayağının daha güçlü olmasını sağlaması öngörülmekteydi. Bu durum BAB'a 1990'lı yıllarda merkezi bir rol yüklemiştir. AB ve NATO nezdindeki bu çifte yükümlülük, BAB'ın üye

sayısının artmasını ve bir evrim geçirmesini gerekli kılmıştır. (Buharalı,2002:20)

Maastricht kararlarının nasıl uygulanacağını görüşmek üzere 19 Haziran 1992 tarihinde Bonn’da toplanan BAB Bakanlar Konseyi toplantısında da savunma ve güvenlik alanında önemli kararlar alınmıştır. Toplantı sonucu hazırlanan bildiriye BAB’ın AB ile birlikte Avrupa güvenlik ve savunma yapılanmasında tam bir rol oynamaya hazır olduğu vurgulanmıştır. “Petersberg Bildirisi” olarak adlandırılan bildiriyle “Petersberg Görevleri” olarak isimlendirilen insani yardım ve tahliye; barışı koruma hareketi; barış yapmak da dahil olmak üzere kriz yönetimi görevlerinde silahlı kuvvetlerin kullanılması görevleri BAB’ın görev alanı olarak belirlenmiştir.

3.2. Amsterdam Antlaşması ile BAB’ın AB’ye Entegre Edilmesi Niyeti

Ekim 1997’de imzalanan Amsterdam Antlaşması, Batı Avrupa Birliği’nin, AB’nin ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu, Birliği ODGP’nin savunma yönlerinin belirlenmesinde destekleyeceği, Avrupa Konseyi’nin bu doğrultuda karar vermesi halinde, BAB ile bütünleşme olasılığını göz önünde bulunduran Birliğin, BAB’la daha yakın kurumsal ilişkiler geliştireceği belirtilmiştir.(17/2) Birliğin BAB’dan savunma etkisi olan Birlik kararlarını ve faaliyetlerini değerlendirmek ve yürürlüğe koymak için yararlandığı ve Avrupa Konseyi’nin yönlendirici ilkeler belirleme yetkisinin, Birliğin, BAB’dan yararlandığı konulara ilişkin olarak da geçerli olduğu belirtilmiştir.(mad.17)

Amsterdam Antlaşması bir ortak savunma politikası da öngörmüştür. BAB’ın operasyonel kapasiteye kavuşması ve AB’nin BAB’ın operasyonel yeteneğinden yararlanabilmesi amaçlanmıştır. AB’nin savunma ve güvenlik politikasına “Petersberg Görevleri” eklenmiş, kriz durumlarında AB ve BAB arasında danışma ve karar alma konularında işbirliği artırılmıştır.

Amsterdam Antlaşması’nın 17/2. maddesiyle de Petersberg Görevleri, AB içine alınırken, AB, güvenlik ve savunmayı giderek artan ölçüde AB faaliyetlerinin merkezine yerleştirmiş, AGSP’nin askeri olmayan yönleri ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca, barış yapma, barışı koruma gibi sivil, askeri ve insani görevler önemli ölçüde artırılmıştır. (Özen,2001:139)

Uluslar arası politikada farklı çıkar anlayışlarına sahip olmaları nedeniyle özellikle dış politika ve güvenlik sorunlarında birlikte hareket edemeyen üye devletler Balkanlar'daki çatışmalarda da ortak bir politika izleyemediler. İngiltere, Fransa ve Yunanistan ulusal çıkarlarını düşünerek, Sırlara dolaylı olarak destek verdiler. Bosna ve Kosova savaşlarının sonucunda AB'nin tek başına yanı başındaki krizlere bile müdahale etme yeteneğinden yoksun olduğu görüldü. (Gözen,2000:775) Kosova müdahalesi diğer müttefik ülkelerin bazı katkıları bulunmakla birlikte, büyük ölçüde ABD'nin yürüttüğü bir operasyon oldu.

Söz konusu Kosova Savaşı, AB'nin bundan sonra, ODGP ve AGSP alanında atacağı adımlarda etkili olmuş, olaylar AB'nin daha güçlü bir uluslar arası varlığa sahip olması, daha kararlı davranması ve daha belirgin bir savunma politikasını benimsemesi gerektiği yönündeki görüşleri güçlendirmiştir. Ayrıca, Kosova Savaşı AB'nin, ABD olmaksızın ancak sınırlı bir şekilde hareket edebileceğini de ortaya koymuştur. (Güncel Haber,2003)

3.3. Saint-Malo Görüşmeleri

İngiltere'nin ABD'ye sürekli destek veren, Avrupa'nın savunma ve güvenliğine yönelik geleneksel yaklaşımı, İşçi Partisi'nin 1997 yılında iktidara gelmesiyle büyük ölçüde değişmiş, İngiltere AGSP konusundaki vetosunu kaldırmıştır.

Ekim 1998 Avusturya Pörtschach'da düzenlenen ve İngiltere-Fransa arasında yapılan St. Malo Zirvesi'nin yolunu açan gayri resmi Avrupa Konseyi toplantısında Blair, savunma üzerine konuşmasında; askeri açıdan geçerli, siyasi açıdan hükümetler arası ve NATO'nun uygun olması durumunda Avrupa Birliği Savunma Politikası'nın geliştirilmesine itiraz etmeyeceklerini belirtmiştir. (Açıkmeşe,2004:126)

3-4 Aralık 1998'de Saint Malo'da ise İngiltere ile Avrupa'nın kendi savunma güvenliğini sağlaması gerektiğini baştan beri savunan Fransa, önemli kararlar almışlardır. Avrupa Birliği'nin uluslar arası sahnede rolünü tam olarak oynamak istediği, bunun için de ODGP çerçevesinde gelişen ortak savunma politikasını da içerecek şekilde Amsterdam Antlaşması'nın ODGP ile ilgili hükümlerinin tam olarak ve hızla yerine getirilmesinin çok önemli olduğu belirtilmiştir. Yanı sıra "Güçlü ve rekabetçi bir Avrupa savunma endüstrisi ve teknolojiyle desteklenen ve yeni risklere karşı hızla tepki verebilecek, güçlendirilmiş silahlı kuvvetlere gereksinim duyulduğu" belirtilerek AB'nin uluslar arası krizlere yanıt verebilecek güvenilir bir askeri güçle desteklenen özerk bir eylem kapasitesine sahip olmasının önemi vurgulanmıştır. (Saint Malo

Declaration,<http://www.atlanticcommunity.org>,2008) Ayrıca, St. Malo'da AGSK ile ilgili kararların BAB tarafından değil, AB tarafından alınacağı da belirtilmiştir.

3.4. Köln Zirvesi: AGSP'nin Resmi Başlangıcı

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın çerçevesinin çizildiği 3-4 Haziran 1999'daki Köln Zirvesi, Avrupa Birliği Antlaşması'nda tanımlanan insani yardım ve kurtarma, barışı koruma ve barış yapma dahil, kriz yönetimi ve kriz önleme görevlerini AGSP'nin temel unsurları arasına katmıştır. Avrupa Birliği Konseyi, bu amaçla, "Birliğin, NATO eylemlerine zarar vermeden, uluslararası krizlere yanıt vermek amacıyla, inandırıcı askeri güçlerle desteklenen özerk eylem kapasitesine, bu güçleri kullanmayı kararlaştırma olanaklarına ve onları kullanmak için gerekli hazırlığa sahip olması gerektiği ve bu suretle AB'nin BM Şartı ilkeleriyle uyum içinde uluslar arası barış ve güvenliğe katkısının artacağı belirtilmiştir. (Presidency Conclusions Cologne European Council, <http://ue.eu.int> ,2008)

Çabaların odak noktasının Petersberg Görevleri kapsamında AB'nin sivil ve askeri uluslar arası çatışmaların önlenmesi ve kriz yönetimi konusunda dış yeteneğini tamamlamak, geliştirmek ve bu alanda etkili bir karar alma yapısı oluşturmak olduğu belirtilmiştir.

AB Köln Zirvesi'nde, Batı Avrupa Birliği'nin tarihi misyonunu tamamladığına ve 2000 yılına kadar feshedilmesine karar verildi. BAB'ın insani yardım ve kurtarma operasyonları yapma, barış sağlama ve koruma, kriz yönetimi gibi görevleri AB'ye devredildi. BAB'ın sadece ortak savunma ilkesi AB'ye devredilmedi. Bunun sebebi, NATO'nun görevlerini tekrarlama kaygısıydı. (Güncel Haber,2003:2)

Köln Zirvesi sonuçlarında AB'nin uluslararası alanda üzerine düşen rolü tam anlamıyla oynamaya karar verdiğinin altı çizilerek, amacın AGSP'nin geliştirilmesiyle ODGP'nin güçlendirilmesi olduğu belirtilmiştir. AB'nin Avrupa önderliğinde etkili bir yönetim mekanizması istediği, bunun da güvenilir askeri yetenekler ve uygun bir karar alma yapısıyla desteklenen özerk eylem kapasitesi gerektirdiği belirtilmiştir. (Presidency Conclusions Cologne European Council, <http://ue.eu.int> ,2008)

AB'nin stratejik planlama için ve durum analizi yapabilecek bir kadro ile istihbarat kaynaklarına ihtiyaç duyacağı da belirtilmiştir. Siyasi ve askeri uzmanlardan oluşan, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin Brüksel'de oluşturulması; Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne tavsiyelerde

bulunmak üzere, askeri temsilcilerden oluşan bir AB Askeri Komitesi oluşturulması; durum merkezine sahip olan ve askeri sevkiyat gerektiren kriz yönetimi durumunda AGSP'ye danışmanlık yapacak bir Askeri Personel gibi ODGP ile ilgili birçok yapı da, Köln'de yapılan AB Zirvesi'nde belirlenmiştir. Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü ve Uydu Merkezi gibi diğer kaynaklara ihtiyaç duyulabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, Nisan 1999 Washington Zirvesi'nde ortaya koyulan “ önceden belirlenmiş NATO imkan ve yeteneklerinin AB'ye tahsisi ve AB'nin NATO planlama yeteneklerine güvenceli erişimi” konularında gerekli düzenlemelerin yapılması kararlaştırılmıştır.

3.5. Helsinki Zirvesi

1999 AB Helsinki Zirvesi Bildirgesi'nin IV numaralı ekinde Ortak Savunma ve Güvenlik konusundaki ilerleme durumu ortaya konulmuştur. “Temel Hedefler- Headline Goal” ve “Ortak Yetenek Hedefleri – Collective Capabilities Goals” nin oluşturulması AB üyesi olan ülkeler tarafından kararlaştırılmıştır. Temel Hedefler çerçevesinde AB üyesi 15 ülke 2003 yılına kadar, yeterli deniz ve hava vasıtaları ile desteklenen, 50- 60.000 kişilik, kolordu büyüklüğünde bir kuvveti (Acil Müdahale Gücü) 60 gün içinde bir kriz ortamında konuşlandırabilme ve bu kuvveti en az bir yıl süre ile muhafaza edebilme konusunda fikir birliğine varmıştır. Söz konusu gücün görevi NATO'nun bir bütün olarak müdahil olmayacağı kriz durumlarında AB öncülüğünde yapılacak Petersberg tipi görevleri yerine getirmektir. Birliğin bu operasyonlar için gerekli siyasi rehberliği ve stratejik yönlendirmeyi sağlayabilmesi için yeni siyasi ve askeri yapıların, Konsey içinde oluşturulmasını kararlaştırmıştır. (Presidency Conclusions Cologne European Council, <http://ue.eu.int>,2008)

Bu plana uygun olarak 2000 yılının başından itibaren AB içerisinde gerekli kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Amacın bir Avrupa Ordusu yaratmak olmadığı söylene de bu güç kamuoyunda “Avrupa Ordusu” olarak adlandırılmıştır.

Aynı Başkanlık Raporu'na göre, Genel İşler Konseyi, AGSP'ye ilişkin konuları tartışırken, savunma bakanları da toplantıda yer alacaklardı. 15 Kasım 1999 tarihinde, AB Savunma Bakanlarından oluşan Genel İşler Konseyi ilk toplantısını yaparak, AB Yüksek Temsilcisi/ Genel Sekreteri Javier Solana'ya, BAB Genel Sekreterliği görevini de vermiştir.

Bütün bunlara ek olarak rapor, Brüksel’de Konsey’in içinde yer alan Siyasi Güvenlik Komitesi, Avrupa Askeri Komitesi ve Avrupa Askeri Personeli adlarıyla üç yeni daimi organ oluşturmuştur.

3.6. BAB’ın Yeniden “Uykuya Yatırılması”

1999 Haziran ayında AB Köln Zirvesi ile 2000 yılı sonuna kadar bir takvim dahilinde “Petersberg Görevleri”nin AB bünyesine alınması konusunda anlaşma sağlanmıştır. 13 Kasım 2000’de Marsilya’da düzenlenen BAB Bakanlar toplantısında da Değiştirilmiş Brüksel Antlaşması’nın 5. ve 9. madde yükümlülükleri hariç, görevlerini AB’ye devretmiştir. AB Askeri Karargahı oluşturulması faaliyetlerinin hızlandırılmasına paralel olarak, 2001 yılında BAB merkezi Brüksel’e taşınmış, BAB Askeri Karargahının ve dolayısıyla BAB’ın aktiviteleri azaltılmış ve 30 Temmuz 2001’de BAB Askeri Karargahı kapatılmıştır. (Rupp,2002:53) BAB Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü ve BAB Uydü Merkezi ise Ocak 2002’de AB’ye devredilmiştir.

3.7. Feira Zirvesi

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası mekanizmaları ile ilgili kapsamlı düzenlemelerin yapıldığı bir başka zirve, 19-20 Haziran Feira Zirvesi’dir. AB, AGSP çerçevesinde kriz anında ve insani yardım amaçlı operasyonlarda, birlikte barışı sağlama operasyonlarında NATO güçlerinin kullanılması halinde, karar mekanizmasının kendi kontrolünde kalmasını kararlaştırmıştır. AB üyesi olmayan NATO üyelerinin bu karar mekanizması dışında, ancak NATO ile kurulacak şeffaf bir diyalog mekanizması içinde yer alması öngörülmüştür. Ayrıca, 2000 yılının sonunda yapılacak olan Nice Zirvesi’nde AGSP’nin kurumsal yapısına son şeklinin verilmesi kararlaştırılmıştır.

Polis, güçlendirilmiş hukuk devleti, sivil yönetim ve sivil koruma alanlarında yetenek kazanma niyetinde olan AB, Feira Avrupa Konseyi’nde kriz yönetiminin askeri olmayan (sivil) yönlerini, polis, hukuk düzeninin güçlendirilmesi, sivil yönetimin güçlendirilmesi ve sivil koruma olarak dört öncelik alanıyla tanımlamıştır. (Council of the European Union, 2002) Bosna deneyiminden sonra özellikle BAB tarafından Mostar’ın idaresi, Arnavutluk’taki Avrupa Çok Uluslu Koruma Kuvveti (EMPF) ve Operasyon Alba bünyesindeki Çok Uluslu Polis Danışma Unsuru (MAPE) vasıtasıyla Birlik, insani kriz yönetiminde önemli bir tecrübe kazandı. Bu yüzden, bu müktesebatın AGSP içine alınması zorunlu hale geldi. (Haine,2005:47)

AB üyesi devletler tarafından bu zirvede AGSP'nin güvenilirliğinin ve etkinliğinin AB'nin askeri yeteneklerini geliştirilmesiyle artacağı vurgulanırken, AGSP kapsamında "Güvenlik ve Savunma Alanlarında Ortak Avrupa Politikası'nın Güçlendirilmesi" başlıklı bir rapor da kabul edilmiştir. (İKV Bülteni,16-30 Haziran 2000) Bu rapor dahilinde zirvede, 30 Ekim 2000 tarihine kadar AB üyesi devletlerin, Acil Müdahale Gücü'nün oluşturulması için, bu kuvvete tahsis edecekleri asker sayılarını bildirmesi kararlaştırılmıştır. Müteakiben, Temel Hedef'e ulaşabilmek amacıyla üye devletlerin sağlayabilecekleri güç, donatım ve yetenekleri belirlemek amacıyla 20-21 Kasım 2000 tarihlerinde Yetenekler Taahhüt Konferansı toplanmış ve konferans sonucu yayımlanan bildiriye sayısal olarak hedefe ulaşılabileceğinin kesinlik kazandığı belirtilerek, 100.000' i aşkın personel, 400 savaş uçağı ve 100 savaş gemisi taahhüt edilmiştir. Ayrıca, 19 Kasım 2001 tarihinde Brüksel'de düzenlenen AB'nin yeteneklerinin geliştirilmesine ilişkin konuların tartışıldığı bir yetenek geliştirme konferansı gerçekteştirilmiştir. Konferansta "Avrupa Yetenekler Eylem Planı" oluşturulmasına karar verilmiştir.

3.8. Nice Zirvesi

26 Şubat 2001'de imzalanan, 1 Şubat 2003'te yürürlüğe giren Nice Antlaşması ile ODGP alanında Birliğin BAB ve NATO ile ilişkisi yeniden düzenlenmiştir. AB- BAB arasındaki ilişki gözden geçirilmiş BAB, AB'ye entegre edilmiş ve kriz yönetim işlemleri AB'ye devredilmiştir. AB Antlaşması'nın 17. maddesinde yapılan düzenlemeler ile AB-BAB arasındaki hükümler kaldırılmış, BAB'ın AB içindeki rolüyle ilgili maddeler, AB Antlaşması'ndan çıkarılmıştır. Zirve bildirisinde AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin AGSP sürecine gerçekte anlamda katılımlarına olanak verecek düzenlemelere gidilmemiştir. Bunun yerine söz konusu altı ülke ile yalnızca bir danışma mekanizması getirilmiştir. (Özdemir,2002:19)

Nice Zirvesi, Konsey içinde bir kriz durumunda siyasi kontrol ve stratejik yönlendirme sağlayacak yeni ve kalıcı siyasi ve askeri yapılar oluşturmaya karar vermiştir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Askeri Komite ve Askeri Personel, Konsey Sekreterliği'nin bünyesine dahil edilmiştir.

Nice Antlaşması ile AGSP'nin, ODGP'nin bir uzantısı olduğu resmen ifade edilerek, savunma ve güvenlik alanlarının siyasal bütünleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğu ve geliştirilmesine verilen önem de teyit edilmiştir. (Düdükcü,2004:8)

Acil Müdahale Gücü, NATO'ya rakip olmaktan çok, bunu tamamlayıcı nitelikte ve sadece NATO'nun müdahale etmeme kararı aldığı durumlarda hareket yapacak ve sürekli hazır olan bir ordu olmayacak, üye ülkelerin katkıları gerektiğinde toplanacak bu gücün merkezinin ise, Brüksel'de olması kararlaştırılmıştır. (Güncel Haber, 2003:1)

4. AGSP'nin Kurumsal Yapısı ve İşleyişi

4.1. Siyasi ve Güvenlik Komitesi

AB'nin krizlere vereceği yanıtların belirlenmesinde ve izlenmesinde merkezi bir role sahip olan ve ODGP ile AGSP'nda çok önemli bir unsur olan Siyasi ve Güvenlik Komitesi (SGK), üye devletlerin daimi temsilcilikleri çerçevesindeki üst düzey yönetici büyükelçi düzeyindeki ulusal temsilcilerinden oluşur. (<http://ue.eu.int>,2008) Komisyon'un da bir temsilcisi kanalıyla çalışmalarına katıldığı SGK, 22 Ocak 2001 tarihli Konsey kararıyla kurulmuştur.

İşlevi "AGSP'nin kapsadığı alanlardaki uluslar arası durumu izlemek ve Konsey'e görüşler bildirerek politikaların tanımlanmasına katkıda bulunmaktadır." Bu, ayrıca Konsey'in sorumluluğu altında kriz yönetimi operasyonlarının siyasi kontrol ve stratejik idaresinin ifası anlamına gelmektedir. Ancak SGK, ilgili kararların alınışında değil kararların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İdari ve finansal açılardan ODGP ve AGSP'ye dayanırken, siyasi ve stratejik kararlar için Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'ne dayanmaktadır. (Missiroli,2005:64)

ODGP'nin yeni askeri boyutunun merkezini oluşturan SGK'ya doğrudan Konsey Genel Sekreteri/ODGP Yüksek Temsilcisi başkanlık etmektedir. Askeri kriz yönetimi operasyonlarında SGK, Konsey'in yetkisi altında, operasyonun siyasi kontrolünü yapmakta ve stratejik yönünü belirlemektedir. Bu amaçla, etkin ve hızlı karar alma süreci için uygun prosedürlerin kabul edilmesi gerekmektedir. SGK, yönlendirici ilkeleri de Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ne gönderir.

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Komitesi ile ilişkisinde üst konumdadır. SGK, Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ne yönlendirici ilkeleri gönderir ve onun görüşlerini ve tavsiyelerini alır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin Başkanı, AB Askeri Personeli ile de irtibat halindedir ve gerekli olduğuunda SGK toplantılarına da katılmaktadır. ODGP ile ilgili tartışmalarda farklı komiteler arasında

arabulucu olarak alışan SGK bu tartişmaları koordine eder, izler ve kontrol eder. Eğer, AB bir krize tepki verme gereği duyarsa, Konsey'e Birlik tarafından izlenmesi gereken siyasi amaçları öneren ve krizin çözümüne katkıda bulunacak tutarlı seçenek dizisini ortaya koyan da yine Siyasi ve Güvenlik Komitesi'dir. SGK, Konsey'e ortak eylem kabul etmesi için tavsiyede bulunan görüşü de hazırlayabilir, kabul edilen tedbirlerin uygulanışını denetler ve etkilerini değerlendirir. Komisyon ve üye devletler Komite'yi kabul ettiği veya almayı düşündüğü tedbirler konusunda bilgilendirir. (" Political and Security Committee", <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00005.htm>, 2008)

Birliğin krizlerle başa çıkma kapasitesini artıran söz konusu komite, (Hunter,2002:66) NATO'nun yanı sıra, AB üyesi olmayan ancak NATO üyesi olan Türkiye ile AB üyeleri arasında AGSP üzerine bir diyalog forumu oluşturmaktadır. (Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Political and Security Committee, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/102720010130en00010003.pdf>, 2008)

4.2. Avrupa Birliği Askeri Komitesi

Üye devletlerin askeri delegeleri tarafından temsil edilen genelkurmay başkanlarından (CHOD, Chiefs of Defence of the Member States) oluşan bu komite, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne askeri danışmanlık ve önerilerde bulunur ve Askeri Personel'in de askeri yönünü belirler. Avrupa Birliği Askeri Komitesi Başkanı, savunma ile ilgili kararlar alınırken Konsey toplantılarına da katılır. Avrupa Birliği Askeri Personeli dahil olmak üzere AB erevesi içindeki tüm askeri konuların idaresinden sorumludur. (Hunter,2002:66)

Kriz yönetimi durumlarında, Avrupa Birliği Askeri Komitesi büyük önem taşımaktadır. Kriz yönetimi ve çatışma önleme alanlarında AB üyesi devletler arasındaki askeri danışma işbirliği için bir forum oluşturmaktadır. (Military Committee of the EU, <http://europa.eu>, 2008) Bu gibi durumlarda, ABAK, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin talebi ile harekete geçer. ABAK, AB Askeri Personel Genel Müdürü'nün stratejik askeri seçenekler oluşturması için faaliyeti başlatmaya yönelik direktif çıkarır. ABAK, daha sonra AB Askeri Personeli tarafından geliştirilen stratejik askeri seçenekleri değerlendirir. Değerlendirmesi ve askeri tavsiyeleriyle birlikte Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne iletir. (Rupp,2002:34)

ABAK, ayrıca bir operasyonun tamamlanması konusunda Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne askeri konularda tavsiyede bulunur. Bir operasyon sırasında, operasyon komutanı sorumluluğunda yürütülen

askeri operasyonların uygulanmasını denetleyen birim yine ABAK'dır. ABAK, üyeleri, askeri operasyona katkıda bulunan üye devlet temsilcilerinden oluşan Katılımcılar Komitesi'nde de yer alır ve temsil edilirler. Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin daimi bir başkanı bulunur. Başkan atama ile gelen ve orgeneral rütbesi taşıyan bir kişidir. Bu kişiler, üye devlet savunma bakanları tarafından kabul gören prosedürlere uygun olarak seçilir ve savunma başkanları düzeyindeki ABAK toplantısı tavsiyesine dayanılarak Konsey tarafından atanır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi Başkanı, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nde ve uygun olduğu durumlarda Konsey'de ABAK'ı temsil eder. (Rupp,2002:34)

4.3. Avrupa Birliği Askeri Personeli

Konsey Genel Sekreterliği nezdinde görevlendirilen üye devletlerin askeri uzmanlarından oluşan Avrupa Birliği Askeri Personeli doğrudan doğruya Yüksek Temsilci'ye bağlıdır. ABAP'ın görevi, ulusal ve çok-uluslu Avrupa güçlerinin belirlenmesi dahil, kriz yönetim operasyonları için erken uyarı, durum değerlendirmesi ve stratejik planlama sağlamak ve yardım ettiği Askeri Komite tarafından verilen talimatlara göre politikaları ve kararları uygulamaktır. (<http://ue.eu.int>, 2008)

22 Ocak 2001 tarihli Konsey kararı ile kurulan bu organ da Konsey yapısı içindedir ve AGSP'ye AB öncülüğündeki askeri kriz yönetimi operasyonlarının uygulanması da dahil olmak üzere askeri uzmanlık ve destek sağlar: Potansiyel krizleri izler; NATO ile daimi ilişkiler kurar; terörizmle savaş ve AGSP'nin askeri yönlerine katkı yapar; AB'nin kriz yönetimi prosedürlerinin askeri yönlerini değerlendirir, planlar ve uygular. (Military Staff of The European Union, <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00006.htm>., 2008)

4.4. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü

Başlıca güvenlik ve savunma sorunları üzerine araştırma ve tartışma AB için çok önemlidir. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü, 20 Temmuz 2001'deki Konsey'in ortak eylemine dayanarak 1 Ocak 2002'de kuruldu. Amacı ortak bir Avrupa güvenlik kültürü oluşturmak olan enstitü, herhangi bir ulusal çıkarı savunmaz, temsil etmez, tam bir entelektüel bağımsızlık içerisinde çalışır. (Council Joint Action of 20 July 2001 on the Establishment of EU Institute for Security Studies, <http://ue.eu.int>, 2008)

ODGP ve özellikle AGSP'nin uygulanmasında yardımcı olması amacıyla kurulan Enstitü'nün verdiği seminerler, Birliğin analitik

kapasitesini genişletmeye ve derinleştirmeye yöneliktir. (European Security Institute, <http://www.iss-eu.org>, 2008)

İlgili alanlarda akademik araştırma ve analizler yaparak, AGSP'nin de içinde bulunduğu ODGP'ye katkı yapan enstitü kendi inisiyatifi ile yada talep üzerine ilgili AB organları için raporlar, notlar ve çalışma dökümanları hazırlamaktadır. (Council Joint Action of 20 July 2001 on the establishment of a European Union Institute for Security Studies, <http://ue.eu.int/uedocs>, 2008) Ayrıca, 25 ülke ve aday ülkelerin karar vericileri, uzmanlar ve akademisyenleri sistematik olarak bir araya getirmek görevleri arasındadır. (<http://ue.eu.int>, 2008)

4.5. Avrupa Birliği Uydu Merkezi

İspanya'da Torrejon'da alt yapısı BAB tarafından kurulan Batı Avrupa Birliği Uydu Merkezi'nin 2002 yılında AB bünyesi içine alınmasıyla oluşturulan Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center-EUSC), ABUM'un, temel görevi ODGP kapsamında AB karar alma mekanizmasını desteklemektir. Özellikle AGSP konusunda çatışma önleme, barış yapmaya destek, insanların sebep olduğu felaketler yada doğal afetlerde etkili insani yardım yapılması konularında uzaydan bilgi toplayarak önemli bir görev üstlenir. ([Http://europa.eu.int/agencies_cfsp/eusc_en.Htm](http://europa.eu.int/agencies_cfsp/eusc_en.Htm), 2008)

4.6. Avrupa Savunma Ajansı

Avrupa Savunma Ajansı, AGSP'yi desteklemek ve kriz yönetimi alanında Avrupa savunma yeteneklerini geliştirme çabalarında üye ülkeleri desteklemek amacıyla Bakanlar Konseyi'nin 12 Temmuz 2004 tarihli ortak eylemi üzerine kurulmuştur.

Merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Savunma Ajansı, Torrejon'daki Uydu Merkezi ve Paris'teki Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü'den sonra Konsey'e bağlı üçüncü ajanstır. WEAG'ın görevlerini de üstlenen ajansın görevi üye ülkelerin kriz yönetimi alanında Avrupa savunma yeteneklerini geliştirmek için yürüttükleri çabaları desteklemek ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın (AGSP) bugünkü ve gelecekteki devamlılığını sağlamaktır.

Kriz yönetimi alanında savunma yeteneklerini geliştirmek; silahlanma alanında Avrupa'da işbirliğini geliştirmek; Avrupa savunma sanayi altyapısını güçlendirecek önlemlerin ve politikaların belirlenmesine katkıda bulunmak ve gelecekte ihtiyaç duyulacak savunma ve güvenlik yeteneklerine ulaşmak amacıyla yapılacak araştırmaları desteklemek ajansın görevleri arasındadır. (European

Defence Agency, <http://ue.eu.int>, 2008)Ayrıca, ajansın Avrupa Yetenek Eylem Planı ile belirlenen eksiklikleri giderme konusundaki çalışmaları koordine etmesi de amaçlanmaktadır.

5. AGSP'nin Faal Hale Geçişi

11 Eylöl 2001 saldırıları, AB'de bir çok etkisi yaratmış, 11 Eylöl'e kadar terörizmle savaşta marjinal bir rol oynayan AB'nin güvenlik algılamalarını büyük ölçüde değiştirmiştir. Düşmanın yalnız sınırların dışından değil içinden de vurabileceğinin ortaya çıkmasıyla AB Devlet ve Hükümet Başkanları, AP Başkanı, Avrupa Komisyonu Başkanı, ODGP Yüksek Temsilcisi 14 Eylöl 2001'de birlikte kaleme aldıkları ortak deklarasyonda Birliğin tek bir sesle konuşmasını sağlayacak bir ODGP'nin geliştirilmeye devam edileceği ve AGSP'nin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde operasyonel bir hale getirileceği belirtilmiştir. (Hunter,2002:173)

AB'nin 14-15 Aralık 2001 tarihlerinde gerçekleştirdiği Laeken Zirvesi'nde yayımlanan “ Ortak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Operasyonel Yeteneği ile İlgili Bildiri”de daha önce alınan zirve kararları doğrultusunda AGSP'nin geliştirilmesine yönelik çalışmaların sürdürölmesiyle sivil ve askeri yeteneklerin güçlendirilmesi ve buna uygun AB yapılarının oluşturulması çerçevesinde AB'nin kriz yönetim operasyonlarında daha fazla söz sahibi olmasının sağlandığı, bu çerçevede imkan ve yeteneklerin geliştirilmesiyle, AB'nin daha zorlu görevlerde yer almasının mümkün olacağı belirtilerek (Senemoğlu,2002:17) Birliğin resmi olarak bazı kriz yönetimi operasyonlarını yapabilecek konumda olduğu belirtilmiştir.

21-22 Haziran 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Sevilla Zirvesi'nde de AB'nin kriz yönetimi operasyonları üstlenecek durumda olduğu teyit edilerek, Bosna-Hersek'de BM yerine 1 Ocak 2003'den itibaren AB'nin polis misyonunu üstlenmeye hazır olduğu belirtilmiştir.

12-13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'yle Avrupa Konseyi, Birliğin NATO ile danışma çerçevesinde Makedonya'daki askeri operasyonu mümkün olan en kısa sürede üstlenmeye hazır olduğu teyit edilmiş, Bosna'daki askeri operasyonun komutasını da üstlenme amacı yinelenmiştir.

Kopenhag Zirvesi'nde AB'nin NATO'nun planlama yeteneklerine ve diğer imkanlarına “güvenceli erişimin” sağlanması konusunda NATO ile kalıcı bir antlaşma sağlanmıştır. Böylece, Kopenhag Zirvesi ile

AMG'nün önündeki engel kalkmış AB, NATO'nun olanaklarından yararlanmaya başlamıştır.

Bu kapsamda 2003 yılı AGSP'nin gelişiminde önemli bir yıl olmuş, Avrupa Birliği'nin yönettiği ilk askeri operasyonlar 2003 yılında başlamıştır. 18 Mart 2003'te Brüksel'de bir araya gelen AB Dışişleri Bakanları'nın, 320 kişilik AB gücünün, Makedonya'daki barışı koruma görevini NATO'dan devralmasına onay vermesinin ardından, AB Barış Gücü (EUFOR) 1 Nisan 2003 tarihinde, Makedonya'da göreve başlamıştır. (Güncel Haber, 2003) Nisan 2003 tarihinde AB önderliğindeki ilk askeri misyon olan Concordia Operasyonu NATO önderliğindeki bir kuvveti takiben Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'nde konuşlandırıldı. Makedonya'daki durumun düzelmesiyle birlikte operasyon 15 Aralık 2003'te sonlandırıldı. (ESDP Operations, <http://www.fco.gov.uk>,2007) Bu misyon, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Avrupa Birliği'nden gelen uluslararası gözlemcilere güvenlik desteği sağladı ve AB-NATO koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesine yardımcı oldu. Concordia, "Berlin Artı" Antlaşmalarından yararlanan ilk operasyon oldu. Bunlar AB ile NATO arasındaki gerekli bütün karşılıklı fikir alışverişini ve özellikle SHAPE'teki AB Harekat Karargahı'nı Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutan Yardımcısı'nı Harekat Komutanı yapmak suretiyle NATO'nun imkanlarından ve gücünde yararlanma yetkisini de kapsıyordu.

2 Aralık 2004'de AB, Bosna Hersek'de ALTHEA Operasyonu adı altında bir AGSP misyonu başlattı. NATO'nun istikrar gücünün (SFOR) yerini AB Gücü (EUFOR) aldı. NATO olanaklarının kullanıldığı ALTHEA, bir Berlin Artı operasyonu oldu. Ayrıca Avrupa Birliği, BM'nin talebi üzerine 12 Haziran 2003'ten 1 Eylül 2003'e kadar süren Artemis Operasyonu ile Kongo Cumhuriyeti'nde, 1800 asker konuşlandırdı. Bu misyon boyutu ve faaliyet alanı kısıtlı olsa da Avrupa Birliği'nin Avrupa dışındaki ilk konuşlandırılması olması dolayısıyla büyük önem taşıyordu ve haber verilmesinden çok kısa bir süre sonra tehlikeli bir bölgede NATO varlıklarına başvurmadan yapılan ilk bağımsız misyon oldu. (Ponsard, 2004)Üstelik bu operasyonun hazırlığı ve karar verilmesi süreci o güne kadar sadece teorik kavramsal çalışmalardan ibaret bir amaç olan süratle müdahale etme yeteneğini de gözler önüne serdi. (Schuirt,2005:184)

İsrail ordusu ile Hizbullah arasındaki savaştan sonra AB, Güney Lübnan'da BM Gücü'nü desteklemek amacıyla 2006 yılında başarılı bir misyon daha düzenlemiştir.

Bu askeri operasyonların yanı sıra Göteborg Avrupa Konseyi'nden beri sivil AGSP'yi operasyonel hale getirmeye çalışan AB, sivil operasyonlar da yapmaktadır. AGSP kapsamında icra edilen ilk kriz yönetimi hareketi olan AB Polis Misyonu, 1 Ocak 2003'te Bosna Hersek'te göreve başladı. AB Polis Misyonu bölgede görev yapan BM Uluslar arası Polis Misyonu'nun yerini aldı.

Concordia hareketinin 15 Aralık 2003'de bitmesini müteakip amacı Makedonya'nın Avrupa ve uluslar arası standartlarda bir polis gücü geliştirmesine katkı yapmak olan Proxima Polis Misyonu başlatılmıştır.

Günümüzde küresel ısınmadan, Orta Doğu'daki çatışmalara kadar bir dizi sorunlar üzerindeki uluslar arası müzakerelerde anahtar bir oyuncu olmuştur. Filistin'in uluslar arası bir polis gücüne sahip olmasını amaçlayan ve 1 Ocak 2006'da başlayan AB'nin Filistin topraklarındaki Polis Misyonu EUPOL COPPS; 2005 yılında Irak'ta Lex Tümüleşik Hukukun Üstünlüğü Misyonu; Hedefi Makedonya'da etkin ve profesyonel bir polis teşkilatı kurmak olan AB'nin Proxima Misyonu ardından 15 Aralık 2005'de göreve başlayan EUPAT AB Polis Takviye Timi; Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Kinshasa Polis Misyonu; Gürcistan'da 16 Temmuz 2004 ile 14 Temmuz 2005 tarihleri arasında yetkili kurumların adalet sistemindeki sorunları çözmeye yardımcı olmayı amaçlayan EUJUST THEMIS isimli hukukun üstünlüğü misyonu gibi görevleri başarıyla yerine getirmiştir. Ayrıca AB, Afganistan'a 2007 yılı Mayıs ayında üç yıllığına bir polis misyonu görevlendirmiştir. Son olarak 2008 yılı başında Sudan'ın Darfur bölgesindeki çatışmalardan kaçan mültecileri korumak amacıyla Orta Afrika Cumhuriyeti ve Çad'ın sınır bölgelerindeki üç bin kişilik bir askeri birlik görevlendirmiştir.

5.1. AB'nin Eksiklikleri ve Eksiklikleri Giderme Çabaları

Kosova Savaşı da ABD ile Avrupa arasında sürekli artan askeri – teknolojik mesafeyi açıkça ortaya koymuştur. Bu savaştaki tüm hava saldırılarının % 80'i Amerikan uçakları tarafından gerçekleştirilmiş, askeri istihbarat faaliyetlerinin % 90'ı Amerikan uyduları aracılığıyla sağlanmıştır. Avrupalılar birliklerinin ancak % 2'sini acilen sevk etmekte bile zorlanması, AB'ye imkanlarının ne kadar yetersiz olduğunu göstermiştir. (Meiers,1999:236)

AGSP'nin süratle uygulamaya konulması; AB'nin uluslar arası krizlere müdahale edebilecek özerk hareket yapabilecek askeri kapasiteye sahip olması ve bunun da rekabetçi bir Avrupa savunma sanayi ile desteklenmesi konularında görüş birliği sağlandı. Bu kapsamda AB tek

pazarının sıradan rekabet kurallarının dışında savunma teçizatı alımlarını da kapsayan gönüllü katılımlı ve hükümetlerarası bir rejim olarak 12 üye devletin katıldığı yeni Avrupa Savunma Teçizatı Pazarı 1 Temmuz 2006'da başlatıldı. Bu pazarın kurulma amacı, Avrupa savunma teknolojisini güçlendirmektir. Bağlayıcı olmayan bu rejim savunma teçizatı alımlarında rekabet ve şeffaflığı amaçlamaktadır. (<http://europa.eu>, 2008)

Görülen en önemli eksiklikler şunlardır: Konuşlandırılabilirlik: Üye devletler iki milyona yakın insanı silah altında tutmalarına rağmen, bu kuvvetleri sadece %10-15'i yurt dışı görevler için konuşlandırılabilir. Harekat Yeteneği: Avrupa Askeri birliklerini ve bu birliklerin teçizatlarını uzak mesafelere taşıma imkanlarına sahip değildir; Sürdürülebilirlik: sınırların dışındaki birliklerin konuşlandırıldıkları yerlerde varlıklarını devam ettirebilmeleri için lojistik desteğe ihtiyaçları vardır. Bunun da ötesinde, konuşlandırılabilir kuvvetlerin sayısının sınırlı olması AB'nin Birlik sınırları dışındaki askeri operasyonları sürdürebilme becerisini azaltmaktadır; Etkin müdahale: Harekat sahasındaki askeri müdahalenin etkili olabilmesi için geniş bir yetenek yelpazesi gerekmektedir. Bu yetenekler hassas güdümlü silahlar, elektronik taarruza dayanan savaş sistemleri, düşmanın hava savunmasını etkisiz hale getirme gibi imkanları ve becerileri içerir. AB kuvvetleri bu olanakların pek çoğundan yoksundur. Ayrıca, Komuta kontrol, iletişim, bilgisayarlar, istihbarat, keşif ve gözetleme gibi modern savaş yöntemleri üye devletlerde vardır ancak, AGSP'nin ortak çatısı altında bulunmamaktadır. (Scmitt,2005:95)

Temel Hedef Süreci'nde belirlenen ana eksikliklerden bir tanesi de hazır durumda bulunan, zorlu sahalarda da görev alabilecek, yüksek hareket kabiliyetine sahip uzman kuvvetlerin eksikliğidir. (Scmitt,2005:97) Ayrıca, savunma harcamalarının azlığı AGSP'nin önündeki en ciddi engellerden biridir. Son olarak, AB'de AGSP konularında oy birliğine dayalı hükümetler arası yapı içinde ortak güvenlik ve savunma politikasının sınırları konusunda üyeler arasında görüş birliği yoktur. Üstelik son genişlemelerle birlikte Birlik içindeki Atlantikçi kanadın güçlenmesiyle özellikle AGSP konularında karar almak daha da zorlaşmaktadır.

Brüksel'de Yetenek Taahhüt Konferansı'nda Acil Müdahale Gücü'ne katkıda bulunmayı taahhüt eden üye devletler 14-15 Aralık 2001 Laeken Konseyi'nde söz konusu eksikliklerin giderilmesi için Yetenekler Eylem Planı oluşturmaya karar vermişlerdir. Ayrıca, AB Kriz yönetim operasyonlarının sadece askeri değil sivil unsurları da içermesini isteyen

Birlik üyeleri, Haziran 2004 tarihli AB zirvesinde “ AGSP’nin Sivil Boyutu Eylem Planı”nı kabul etmiş ve 22 Kasım 2004 tarihinde Brüksel’de AB Sivil Yetenekler Taahhüt Konferansı gerçekleştirilmiştir. Bu konferansta üye devletler, sivil yetenekleri içerecek bir “Sivil Temel Hedef” geliştirilmesini kabul etmişlerdir.

5.2. Avrupa Güvenlik Stratejisi

AB’nin Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası (CFSP) Yüksek Temsilcisi Javier Solana’nın himayesinde hazırlanan ve 12 Aralık 2003’te kabul edilen, Birliğin dış faaliyetlerinde bir rehber niteliğinde olan ve AB güvenlik politikalarına yön veren Avrupa Güvenlik Stratejisi, AB’nin güvenlik alanında küresel bir oyuncu olma amacını ortaya koymuştur. Solana, AB’nin dış politikasının genel hatlarını ortaya koyan bu stratejiyi Avrupa Birliği’nin stratejik kimliği olarak tanımlamıştır. (Gnesotto,2005:10)

Birliğin uluslar arası sahnede daha etkin bir rol oynaması ve küresel güvenlik ve istikrara daha fazla katkıda bulunmasını sağlayacak öneriler getiren Avrupa Güvenlik Stratejisi, AB’nin güvenlikle ilgili düşüncelerinde önemli bir ilerleme sağlamıştır. Avrupa Güvenlik Stratejisi’nde “hiçbir AB üyesinin artık Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi direkt bir askeri tehditle karşı karşıya olmadığı, günümüz tehditlerinin çok yönlü, daha az görülebilir ve daha az tahmin edilebilir” olduğu vurgulanarak, ilk savunma hattının AB sınırları dışında olduğu belirtilmiş; AB’nin terörizm, kitle imha silahlarının yayılması ve bölgesel çatışmalar, çökmüş devletler, büyük boyutlu organize suçlar gibi beş temel tehdide karşı tetikte olan küresel bir güvenlik aktörü olduğunu vurgulamaktadır. (European Security Strategy, [http:// europa.eu](http://europa.eu) , 2008)

5.3. “Temel Hedef 2010” ve “Sivil Temel Hedef 2008 ”

17 Mayıs 2004 tarihinde Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi’nde onaylanan ve 18 Haziran 2004 tarihinde kabul edilen “Temel Hedef 2010” ile AB ülkeleri, kendilerini 2010 yılına kadar Avrupa Birliği Antlaşması’nın kapsadığı kriz yönetimi operasyonlarının bütün çeşitlerini yapabilecek konuma getirme amacını ortaya koymuşlardır.

AGSP’nin eksikliklerinin giderilmesi ve askeri kapasitesinin artırılması yolunda önemli bir adım olan Temel Hedef 2010’da “*Avrupa Birliği bir küresel aktördür ve küresel güvenlik için sorumluluğunu paylaşmaya hazırdır.*”ifadesi ile AB’nin küresel bir rol oynama niyeti vurgulanmıştır. 2003 yılının Aralık ayında benimsenen Avrupa Güvenlik Stratejisi ile BM ile birlikte etkili çok taraflılığa dayalı bir uluslar arası

düzeni destekleyecek bir rol oynama amacında olduğunun altı çizilmiştir. (Headline Goal 2010, <http://ue.eu.int/eudocs/cmsUpload2010HeadlineGoal.pdf>, 2008)

“AB’nin yeni tehditlerin çok yönlü yapısıyla başa çıkmada gerek duyulan askeri ve sivil çerçeveye sahip olduğu” ve bu çerçevede askeri varlıkların da içinde bulunduğu etkili araçların varlığının, krizlerin başlangıcında, gelişiminde veya çatışma sonrası safhada önemli rol oynayacağı vurgulanmıştır. (Headline Goal 2010, <http://ue.eu.int/eudocs/cmsUpload2010HeadlineGoal.pdf>, 2008)

Temel Hedef 2010’un en iddialı hedefi, AB’nin hızlı yanıt verme yeteneğini oluşturacak olan muharebe gruplarıdır. Şubat 2003’te İngiltere, Fransa ve Almanya tarafından AB’nin gündemine getirilen bu konseptte, muharebe gruplarının 2005 yılında ilk hareket yeteneğine kavuşması ve daha sonra operasyonel hale getirilmesi öngörülmektedir. Muharebe grupları konsepti, 1500 kişiden oluşan ve her türlü iklim ve coğrafyada görev yapabilecek, tek başına operasyonu gerçekleştirecek yada “ilk giriş” kuvveti olarak görev yaparak, araziyi ardından gelecek daha kapsamlı kuvvetlere hazırlama yeteneklerine sahip bir güç öngörmektedir. (Headline Goal 2010, <http://ue.eu.int/eudocs/cmsUpload2010HeadlineGoal.pdf>, 2008) Çok yüksek teknolojiye sahip silahlarla donatılan bu muharebe gruplarından ikisi, AB Konseyi tarafından yapılacak herhangi bir talepte on gün içinde hazır olup görev mahalline hareket edebilme yeteneğine ulaşmıştır.

20 Kasım 2004’de Sivil Yetenekleri Geliştirme Konferansı’nda AB’nin dışişleri bakanları AGSP’nin Sivil Yönleri İçin Eylem Planı adı altındaki gelişmelerden mutluluk duyduklarını ve bir “sivil temel hedef” oluşturmayı kararlaştırdılar. Bu kapsamda 17 Aralık 2004 Brüksel Avrupa Konseyi tarafından onaylanan “Sivil Temel Hedef 2008” ihtiyaç duyulan yetenekleri güçlendirmek için sağlam bir temel sağlayacak AB’nin sivil AGSP hedefini ortaya koymuştur. Polis, hukuk düzeni, sivil yönetim, sivil koruma, gözleme görevleri ve AB özel temsilcilerine yardım şeklinde altı öncelik alanı belirlenmiştir. AGSP’nin sivil kriz yönetimi operasyonları bağımsız olarak yapılabileceği gibi ortak yada askeri operasyonlarla işbirliği içinde de yapılabilir. “Civilian Headline Goal 2008” <http://europa.eu/scdplus/leg/en/lvb/133239.htm>, 2008)

6. Sonuç

Avrupa’da güvenlik ve savunma alanında işbirliği çabaları Avrupa entegrasyon süreci kadar eskidir. Bu alandaki ilk ciddi girişim olan ve

ortak bir Avrupa ordusu öneren “Avrupa Savunma Topluluğu” önerisi, öneriyi gündeme getiren Fransa’nın reddetmesiyle son anda başarısızlığa uğramıştır.

1948 yılında Brüksel Antlaşması ile kurulan “Batı Birliği” yada “Brüksel Antlaşması Örgütü”, 1955 yılında Almanya ve İtalya’nın da birliğe dahil edilmesiyle Batı Avrupa Birliği’ne (BAB) dönüşmüştür. Ancak Batı Avrupa, “Avrupa Savunma Topluluğu” projesinin başarısızlığa uğramasının ardından Soğuk Savaş döneminde güvenliğini sağlama görevini ABD’ye devretmiş, NATO Soğuk Savaş yılları boyunca Avrupa’nın savunmasından sorumlu tek örgüt olarak kalmıştır. BAB ise bu dönemde atıl bir güvenlik organizasyonuna dönüşmüştür.

1970 Lüksemburg Raporu’yla başlayan Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ) sürecinde AT’nin güvenlik ve savunma ile ilgilenmesi, ancak Soğuk Savaş’ın gerilimlerinin azalmaya başladığı 80’li yıllarda mümkün olabilmıştır. 1981 Londra Raporu ile terörizm ve silahlanmanın kontrolü gibi güvenliğin siyasi yönlerini ilgilendiren konular tartışılmıştır. ASİ’nin kapsamını güvenlik ve savunmayı da kapsayacak şekilde genişletme amacındaki Gencher-Colombo Planı’nın başarısızlığa uğramasının ardından; 17-19 Haziran 1983 tarihlerinde Stuttgart’da toplanan Avrupa Konseyi, Stuttgart Bildirisi ile de güvenliğin askeri yönü dışarıda bırakılarak, sadece siyasi ve ekonomik yönleriyle ilgilenmiştir. Ayrıca, Tek Avrupa Senedi (TAS) ile savunma konusu dışarıda bırakılarak güvenliğin siyasi ve ekonomik yönlerinin koordine edilmesi ihtiyacının altı çizilmiştir. (TAS mad.30.3)

26-27 Ekim 1984 tarihlerinde Roma’da bir araya gelen BAB Dışişleri ve Savunma Bakanları, BAB’ın yeniden canlandırılmasını öngören Roma Deklarasyonu’nu yayınlamaya, BAB’ı tekrar faal hale getirmişlerdir. Ayrıca, BAB üyesi ülkelerin dışişleri ve savunma bakanlarının yılda iki kez bir araya gelmeleri de kararlaştırılmıştır.

27 Ekim 1987 tarihinde Lahey’de bir araya gelen Batı Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, “Avrupa Güvenlik Çıkarları Platformu” nu kabul ederek, güvenlik ve savunma politikasının yokluğunda Avrupa bütünleşmesinin tamamlanmış olmayacağı saptaması yapılmıştır.

Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle etnik çatışmalar, organize suçlar, çevre sorunları, nükleer silahların yayılması gibi pek çok yeni güvenlik riskleriyle karşı karşıya kalan AB, Maastricht Antlaşması ile Ortak Dış ve Güvenlik Politikası’nı oluşturmuş, ASİ’nin kapsamı aşarak güvenlik alanında işbirliğinin de Birliğin yetki alanına girmesi sağlanmıştır. Nihai olarak ortak bir savunma politikasını da kapsayacak olan birliğin

güvenliğine ilişkin bütün konuları kapsayan bir ortak dış ve güvenlik politikası öngörölmüştür. AB'nin savunma kolu olarak düşünülen BAB ise "AB'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçası" olarak tanımlanmış ve BAB'a Birliğin savunma ile ilgili kararlarını uygulaması görevi verilmiştir. (Maastricht Antlaşması, madde J 4.2) Sonuçta, Maastricht Antlaşması ile AB, bir savunma aktörü konumuna gelmemiş, fakat gelecekte gerçekleşmesi muhtemel ortak savunma kurumsallaşmasına olanak sağlanmıştır.

Amsterdam Antlaşması ile BAB'ın AB'ye entegre edilmesi niyeti ortaya konmuş, BAB'ın yetenekleri, Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü, BAB Uydu Merkezi ve Petersberg Görevleri, AB'ye devredilmiştir. St. Malo ve Köln Zirveleri ile AGSP'nin temelleri atılmış; Helsinki Zirvesi ile de 60 gün içinde konuşlanacak ve en az bir yıl konumunu devam ettirecek 60.000 kişiden oluşan bir Acil Müdahale Gücü kurulması kararlaştırılmış ve bu karar doğrultusunda hızla harekete geçilmiştir.

Köln Zirvesi'yle Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli yanında AGSP'nin sivil unsurları ile askeri unsurları arasındaki ilişkileri geliştirmek için Kriz Yönetimi'nin Sivil Unsurları Komitesi kurulmuş, ayrıca, kriz yönetimi alanında Avrupa savunma yeteneklerini geliştirme çalışmalarında üye devletleri desteklemek amacıyla Avrupa Savunma Ajansı kurularak AGSP'nin kurumsallaşması sağlanmıştır.

Soğuk Savaş sonrasında özellikle "11 Eylül" sonrasında güvenlik algılaması değişen Avrupa'nın sınırlarının korunmasına dayalı savunma anlayışı yerine sınırların ötesindeki çıkarların korunmasına dayalı güvenlik kavramını benimseyen AB'nin Afrika, Güney Kafkasya, Batı Balkanlar ve Orta Doğu gibi dünyanın farklı bölgelerindeki AGSP operasyonları AB'nin sivil ve askeri araçları kullanarak uluslar arası arenada güvenilir ve etkili bir dış ve güvenlik politikası aktörü olma yolunda hızla ilerlemektedir. Gelişen AGSP ile AB, barış yapma ve çatışma sonrası istikrarın da dahil olduğu kriz yönetimi, çatışma önleme, yardım görevleri, insani yardım, kurtarma ve silahsızlanma operasyonları yapmaktadır.

550 milyon nüfusu, tek parası olan, dünyadaki en büyük ticari blok olması, dünyadaki en büyük insani yardım ve kalkınma yardımları sağlayan bir güç olarak, dış politikasında çoğunlukla askeri olmayan araçları kullandığı için "sivil güç" olarak adlandırılan AB, bu niteliğinden hızla sıyrılma ve global bir oyuncu olma çabası içerisine girmiştir. AB, bugün artık pek çok önemli uluslar arası sorunda önemli roller oynayamaya başlamıştır. Hızla şekillenen AGSP ile Birliğin komşu

bölgelerde ya da daha uzak bölgelerdeki kriz durumlarına, NATO ile işbirliği içinde yada yalnız başına müdahale etme yeteneğini yavaş yavaş kazanmaktadır. AB, Bosna'daki NATO misyonunu 2 Aralık 2004 tarihinde devralması ve Bosna, Makedonya ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde barışa katkı yapması; Rusya'nın Kyoto Protokolü'nü imzalamasında etkili olması, İran'la yaşanan nükleer enerji bunalımında arabulucu olarak devreye girmesi, ABD'nin Irak politikasını eleştirmesi ve Sudan sınırına ve Lübnan'a asker, Afganistan'a polis gücü göndermesi, AB'nin küresel rolünü oynamaya başladığını göstermektedir. Ve bu rolü oynamada en önemli aracı ise AGSP'dir.

Kaynakça

- AÇIKMEŞE, Sinem Akgül: (March-May 2004) "The Underlying Dynamics of the European Security and Defence Policy", *Perceptions*, s.119-146
- AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE TEM. "Avrupa Birliği'nde 2003'ün en gözde konusu Acil Müdahale Gücü: Makedonya İlk Tecrübe!" *Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Şubat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki*
- AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE TEM. "Ortak Dış Güvenlik Politikası ODGP'den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP'ye..." *Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Şubat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki*,
- BAÇ, Meltem Müftüler: (2001) Türkiye ve Avrupa: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler, Çev. Simten Çoşar, ALFA Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- BAYDAROL, Can: Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşma, İKV Yayını No:115
- BUHARALI, Can: (2002) Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye, Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, İstanbul,
- CAMERON, Fraser: (1999) The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future, Sheffield Academic Press, Sheffield England,
- COUNCIL OF EUROPEAN UNION: The Common Foreign and Security Policy Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2002.
- ÇAYHAN, B. Esra: "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye", (18.09.2002) (çevrimiçi) http://www.akdeniz.edu.tr/iibf/yeni/genel/dergi/sayi_03/03cayhan.pdf, 5 Mayıs 2005.
- ÇOMAK, Hasret: (2005) Avrupa'da Yeni Güvenlik Anlayışları ve Türkiye, TASAM Yayınları Avrupa Birliği: 5, İstanbul,

- DÜDÜKÇÜ, Özlem: “AB’nin Güçlü Ordu Rüyası”, *Cumhuriyet Strateji Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 7,16 Ağustos 2004, s.8.
- EMERSON, Michael; TOCCIE Nathalie: (Aralık 2004) “Dış Politika ve Güvenlik Politikası”, *Çağdaş Türkiye’nin Avrupa Dönüşümü*, Doğan Kitap, 1.Baskı, s. 63.
- ERDOĞDU, Hikmet: (2004)Avrupa’nın Geleceğinde Türkiye’nin Önemi ve NATO İttifakı, IQ sanat Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul,
- GNESOTTO, Nicole (Ed.): AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl, TASAM Yayınları, İstanbul, Ekim 2005, s.10.
- GÖZEN, Ramazan: “Avrupa’nın Güvenlik Sorunları”, *Yeni Türkiye*, (Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl: 6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.775.
- GÜRKAYNAK, Muharrem: Avrupa’da Savunma ve Güvenlik, Asil Yayın ve Dağıtım, Ankara, Ağustos 2004.
- HAINÉ, Jean Yves “Tarihsel Bir Perspektif”, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl*, Ed. Nicole Gnesotto, TASAM Yayınları, İstanbul, Ekim 2005, s.47.
- HUNTER, Robert E. (2002) European Security and Defence Policy, NATO’s Companion or Competitor?, Rand,
- MEIERS, Franz-Joseph: “Avrupa’nın Güvenlik ve Savunma Politikası’nda Karşılaşılan Zorluklar”, *Avrasya Dosyası Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Avrupa Birliği Özel sayısı, Cilt: 5, Sayı:4, Kış 1999, s.236.
- MİSSİROLİ, Antonio: “AGSP- Nasıl İşler”, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl*, Ed. Nicole Gnesotto, TASAM Yayınları, İstanbul, Ekim 2005, s.64.
- ÖZDAL, Barış, GENÇ, Mehmet: (2005) Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Türkiye- AB İlişkilerine Etkileri, Aktüel Yayınları,1. baskı,
- ÖZDEMİR, Burak: (2002) Avrupa’nın Güvenlik ve Savunma Yapısı ve Türkiye, İKV Yayını, No:171, İstanbul,
- ÖZDEMİR, Burak: (2002)“ AGSP ve Türkiye: Son Gelişmeler” *İktisadi Kalkınma Vakfı Yayını*,
- ÖZEN, Çınar: (Güz-2001) “Consequences of the European Security and Defence Policy for the European Non-EU NATO Members”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1 ss.139-153
- PONSARD,Lionel: “Güvenlikte Yeni Bir Dönem” (çevrimiçi) (23.05.2007) <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/Turkish/art1.html>

- RUPP, Michael: (2002) Avrupa Birliği'nin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası ve Türkiye'nin Uyumu, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 102 sayfa.
- SCHMİTT, Burkard: "Avrupa'nın İmkanları: Kaç Tümen Sağlanabilir?", *AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl*, Ed. Nicole Gnesotto, TASAM Yayınları, İstanbul, Ekim 2005, s.95-96.
- SCHUWIRTH Rainer: "Aktörler ve Tanıklar", *AB Güvenlik ve Savunma Politikası- İlk Beş Yıl*, Ed. Nicole Gnesotto, TASAM Yayınları, İstanbul, Ekim 2005,
- SENEMOğLU, Deniz: "Avrupa Birliği Laeken Zirvesi", *ATAUM Bülteni*, Kış 2002, Yıl: 2 Sayı:1, s.17.
- ÜLGER, İrfan Kaya: "Avrupa Birliği'nde Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası'nın Oluşumu", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Dan: Haluk Günüğur), Ankara, 2002, s.46.
- ÜLGER, İrfan Kaya: "Avrupa Dış Politikası ve AB Genişlemesi", *Avrupa Birliği Üzerine Notlar*, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, şubat 2005, s.23.

İnternet Kaynakları

- Presidency Conclusions Cologne European Council 3 and June 4 1999 (22.06.2008)
(çevrimiçi) <http://ue.eu.int/uedocs/cmstUpload/CologneEuropeanCouncil/Annex/III/ofthePresidencyConclusions>
- "Ortak Dış Güvenlik Politikası ODGP'den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP'ye..." Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem. şubat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki, s.3.
- Brussel Treaty 1948, Treaty of Economic, Social and Cultural Collobaration and Collective Self Defence, (çevrimiçi), (08.08.2008), <http://www.ena.lu>
- Text of The Pleven Plan, <http://www.eu-history.leidenuniv.nl/indexphp3?c=51> (01.01.2008)
- Council Joint Action of 20 July 2001 on the Establishment of a European Union Institute for Security Studies, (2001/554/CFSP), (çevrimiçi), (25.07.2001),

http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I_20020010725en_00010004.pdf
(05.05.2008)

London Report on European Political Cooperation, 13 October 1981,
(çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (24.08.2008)

Solemn Declaration on European Union (Stuttgart, 19 June 1983),
<http://www.ena.lu> (22.08.2008)

3-4 Aralık 1998 Saint-Malo, Fransa, İngiltere-Fransa Ortak
Deklarasyonu,

“European Declaration on Strengthening the Common European Policy on
Security and Defence”, Presidency Conclusions Cologne European
Council 3 and 4 June 1999,
<http://ue.eu.int/ueDocs/pressData/en/ec/kdnen.htm> 08.08.2008

İktisadi Kalkınma Vakfı Bülteni, 16-30 Haziran 2000

Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Political and
Security Committee, (2001/78/ CFSP) (çevrimiçi), (30.01.2001),
Official Journal of the European Communities, (05.05.2008)
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/102720010130en00010003.pdf>

“Political and Security Committee”, (01.08.2008)
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00005.htm>

“Military Staff of The European Union”, (01.08.2008)
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00006.htm>.

“Military Committee of the European Union”, (01.08.2008)
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00007.htm>

Council Joint Action of 20 July 2001 on the establishment of a European
Union Institute for Security Studies, (2001/554/CFSP), (25.07.2001),
(çevrimiçi)

http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I_20020010725en_00010004.pdf
(05.05.2008)

“European Security Institute”, (25.05.2007) (çevrimiçi) <http://www.iss-eu.org>

- “Decentralized Bodies of the European Union Common Foreign and Security Policy”
[Http://europa.eu.int/agencies_cfsp/iss_en.htm](http://europa.eu.int/agencies_cfsp/iss_en.htm)(çevrimiçi)
(18.05.2008)
- “Decentralized Bodies of the European Union Common Foreign and Security Policy”
[Http://europa.eu.int/agencies_cfsp/iss_en.htm](http://europa.eu.int/agencies_cfsp/iss_en.htm)(çevrimiçi)
(18.05.2008)
- “European Defence Agency” (25.01.2008) (çevrimiçi)
http://ue.eu.int/cms3_fo/showpage.asp?id=277&lang=EN&mode=g
- “ESDP Operations”, (01.02.2006) (çevrimiçi) (03.08.2008)
<http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=openmarket/xcelerate/showpage&c...>
- Lionel, Ponsard,“Güvenlikte Yeni Bir Dönem” (çevrimiçi)
(23.05.2008) <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/Turkish/art1.html>
- “The Code of Conduct on Defence Procurement”, (çevrimiçi)
(13.08.2008) <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/133236.htm>
- “European Security Strategy”, (06.08.2008)
<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r00004.htm>
- “Headline Goal 2010”, çevrimiçi, (10.08.2008)
(<http://ue.eu.int/eudocs/cmsUpload2010HeadlineGoal.pdf>)
- “Civilian Headline Goal 2008” (10.08.2008)
<http://europa.eu/scdplus/leg/en/lvb/133239.htm>